Sanatla Bütünleşen Mekanlar

mimarizm.com / 17 Mart 2021

Üç büyük şehrin "Sahne Sanatları Yapıları"na hayat veren mimarları Murat Tabanlıoğlu (Tabanlıoğlu Mimarlık), Mehmet Kütükçüoğlu-Ertuğ Uçar (Teğet Mimarlık) ve Semra Uygur-Özcan Uygur (Uygur Mimarlık) ile yapıları yaşatacak sanatçılardan Burak Bilgili, Büşra Kayıkçı ve Gülsin Onay "Sanatla Bütünleşen Mekanlar" içeriğimizde bir araya geldiler.

Üç büyük şehrin sanatla buluşacağı mekanlar üzerinde üç ayrı mimarlık ofisinin aynı anlarda çalışıyor olmaları güzel tesadüf. **Uygur Mimarlık**'ın tasarladığı **AKM Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Konser Salonu Binası**'nın açılışı Aralık 2020'de yapılırken, **Tabanlıoğlu Mimarlık Atatürk Kültür Merkezi** çalışmalarının büyük bölümünü tamamlıyor, **Teğet Mimarlık** ise **İzmir Opera Binası**'nın temel imalatlarına devam ediyor.

Değerli Mimar ve Sanatçılar, "Sanatla Bütünleşen Mekanlar" Başlığı Altında Bir Araya Geldiler

Murat Tabanlıoğlu AKM'deki son durumu, Mehmet Kütükçüoğlu ve Ertuğ Uçar İzmir Opera Binası çalışmalarını, Semra Uygur ve Özcan Uygur AKM CSO açılışına dair tecrübelerini paylaşırken, **Burak Bilgili** (Opera Sanatçısı,) **Büşra Kayıkçı** (İç Mimar, Besteci, Piyanist) ve **Gülsin Onay** (Piyanist, Devlet Sanatçısı, UNICEF İyi Niyet Elçisi) pandemi sürecinde sanat ve sanat yapılarına dair sorularımızı yanıtladılar*.

Atatürk Kültür Merkezi

Tabanlıoğlu Mimarlık / Murat Tabanlıoğlu

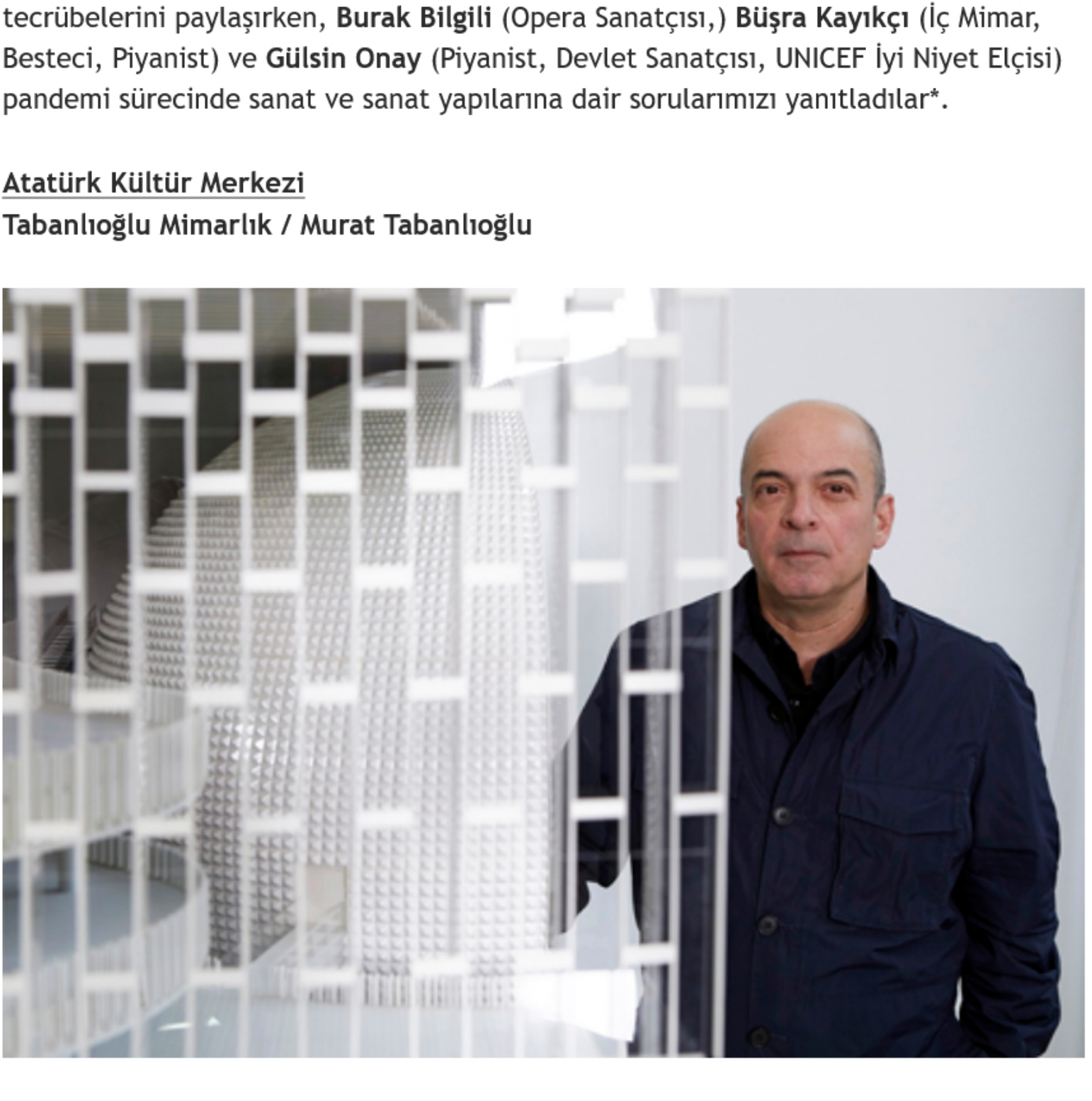

Murat Tabanlıoğlu ©Peter Garten

Yeni AKM'nin tasarım sürecinde hangi fikirler ve unsurlar öncelikli olarak belirleyici oldu? Kentsel hafızanın sürekliliği bağlamında eski AKM'den ne gibi izler göreceğiz?

Hayati Tabanlıoğlu tarafından iki kez tasarlanan ve kendini yenilemiş bir yapı olarak AKM üçüncü kez, tüm fonksiyonların bütünlüğünün sağlandığı total mimari anlayışıyla kendini yeniden varediyor. 60'ların ruhunu taşıyan yapı, o ruhu kaybetmeyecek şekilde, bugünün gerekliliklerine uygun revizyonlarla, yan bloklara yayılarak genişleyecek.

Statik sorunlar, deprem yönetmelik ve gereklilikler gibi hayati nedenler ve dünyadaki operaların kapasite ve olanaklarına ulaşmak amacıyla ana bina, yapı teknolojilerinin günümüz standartlarınca eski malzemeleri referans alarak, aynı dokuyu sağlayarak, güncellendi.

İçeride -ana kütle içindeki fonksiyonlar- 2040 kişilik bir salon, dünyadaki örneklerde olduğu gibi, tam akustik, izleme niteliği yüksek bir salona dönüştürüldü.

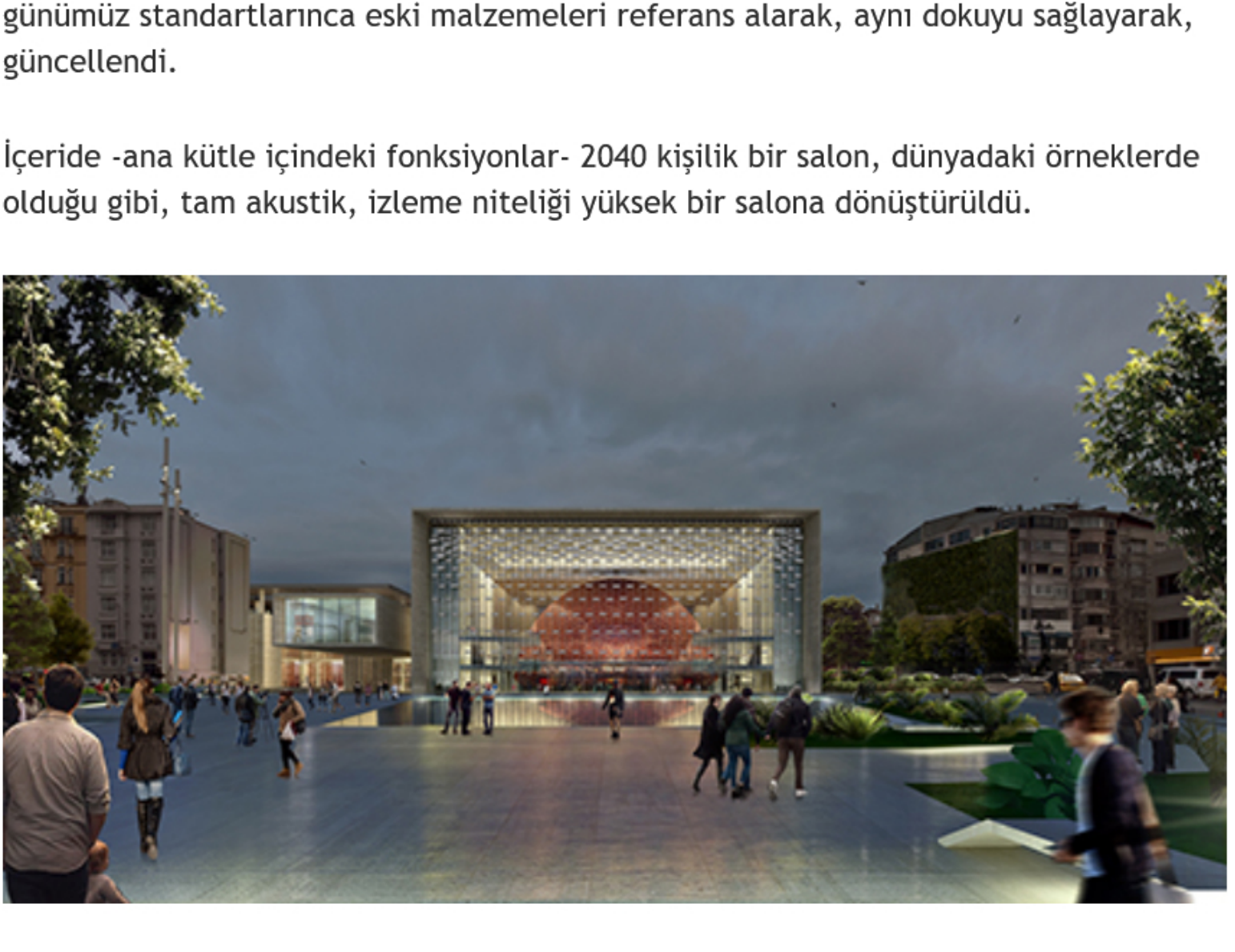

Senelerce depo/otopark işlevi gören kısmen atıl alan ve yapıların bulunduğu yerde, Taksim Meydanı'na bağlanan yeni bir aksta opera dışında tüm diğer fonksiyonlar yerleştirildi. AKM'de görev yapacak üç kuruma -Devlet Opera ve Bale, Devlet Tiyatroları ve Güzel Sanatlar- bağlı 1000'den fazla kişinin çalışıp üreteceği ikincil yapıların da yer aldığı, birbirini tamamlayan fonksiyonlar -çok amaçlı salon, kütüphane, müzik platformu, galeri, çocuk sanat merkezi, kitap-kafe, tasarım dükkanı gibi- bir kültür sokağı oluşturdu.

2018'de Berlin'de yaptığımız "Recomposing AKM" sergisinde hazırlananan panel kolajlarında da anlattığımız gibi, öncelikle malzeme birlikteliği oluşturuldu; yer/duvar, iç-dış, dokular, strüktürler, yer yer orijinal haliyle ya da 21. yy ruhunu aksettiren güncel yorumlar ve revizyonlar ile kullanıldı.

Atatürk Kültür Merkezi yapıları, günümüz imkan ve koşullarıyla uluslararası stardarlarda performanslara ev sahipliği yapabilecek kapasitede bir altyapıya sahip ve kentin her kesimine hizmet verecek mekanlar sunacak. Yüksek temsil gücü olan, aynı zamanda sosyo-kültürel uzlaşmanın da aracı olacak kamu yapısı, malzeme ve işlev bağlamında da sürdürülebilir bir mimari ve kentsel yaklaşımla tasarlandı.

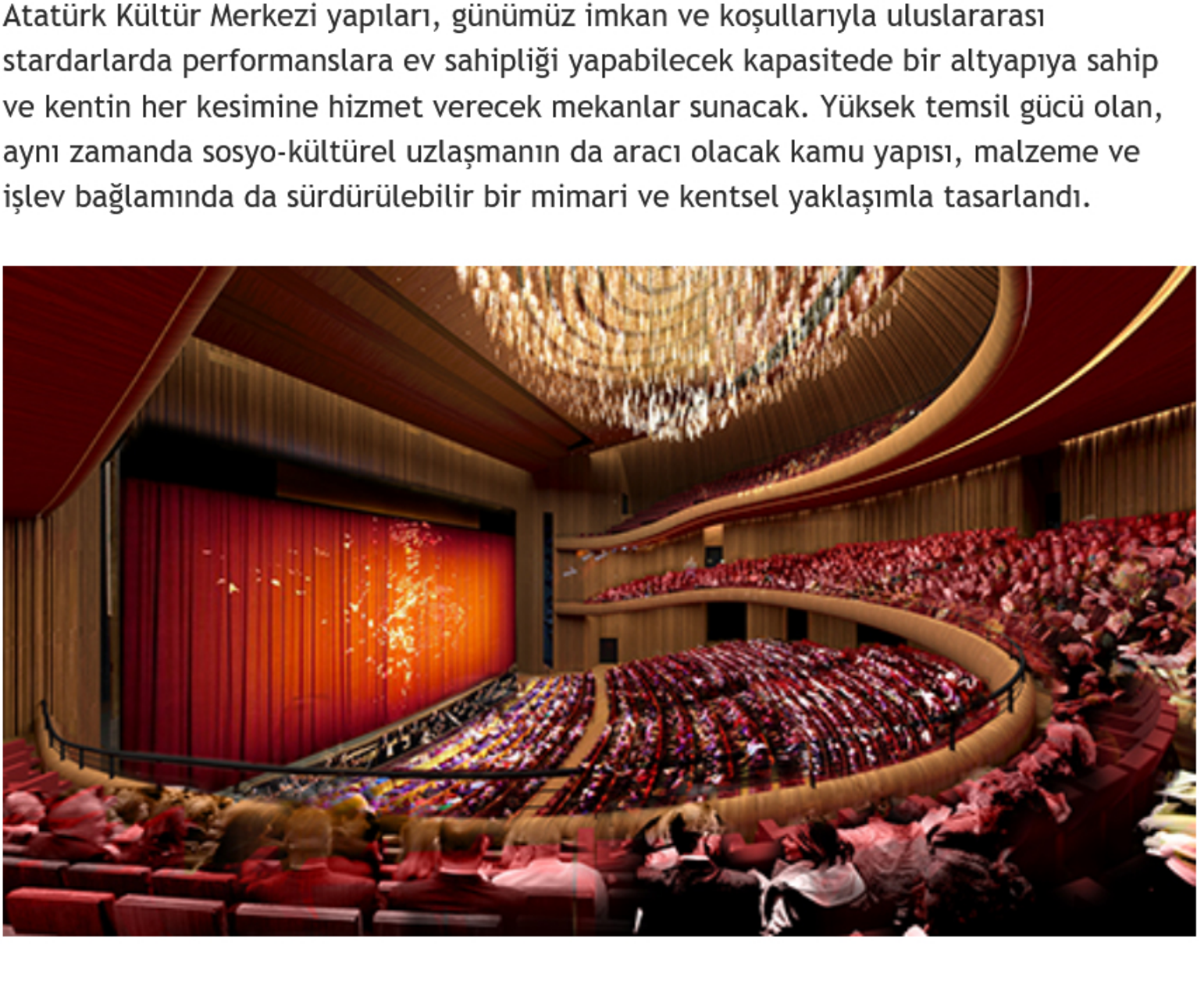

Ana opera salonu ve yeni ek yapılar olarak, Taksim Meydanı'nın canlanması fikri ile birlikte ele alınan, tek bir birimden büyük, kapsamlı bir kültür kompleksine dönüşen AKM'nin yeni projesinde sembolik ve kentsel hafıza değerini koruyan ana opera sahnesidir; kütle ölçeği, oranları, ve cephe tasarımına referansla, eski AKM'in yükseklik sınırı korunarak ele alınan Opera binası ile birlikte opera dışındaki işlevler için kullanılan, çeşitli sanatsal ve kültürel performanslara hizmet verecek, mekanlar ana hacim dışına çıkartılarak, Mete Caddesi boyunca birbirleriyle bağlantılı ancak bağımsız birimler olarak yatay bir hiyerarşide sıralanarak ana yapıya eklemlendi. Atatürk Kitaplığı'na ve Teknik Üniversite'ye doğru bir kültür sokağı olarak uzayan, ikincil fonksiyonlara ait, cadde kotundan da erişilebilir- müze, kütüphane, kafe, alternatif salonlar gibi farklı mekanlarıyla- bu yeni yapılanma kentsel akışı canlandıracak.

Günümüz endüstrisinin sağladığı imkanlarla üretilen malzemeler, özellikle teknik cam, kullanımı sayesinde daha da berraklaşan ön cephesinde, net bir biçimde algılanan güçlü bir imaj olarak AKM'nin majör unsuru Opera Evi'nin varlığını vurgulayarak, Taksim Meydanı'yla buluşacak. Bu kabuğunda altında yer alan salon ve aksutik başta olmak üzereperformans altyapısı, günümüz ihtiyaçlarını üst kalibrede karşılamakla birlikte, davetkar estetiğiyle Taksim Meydanı'na dinamizm ve renk katarak yıllardır bekleyenlerin yanısıra yeni izleyicilerini de cezbedecektir diye düşünüyoruz.

Bu yaklaşımı bütünlecek diğer bir hedef de eski AKM'de yer almış olup, bugün saklanan sanat eserleri ve sahne parçalarının yeni yapılanmada, müze içeriğinde ayrılan özel bir alanında sergilenmesi.

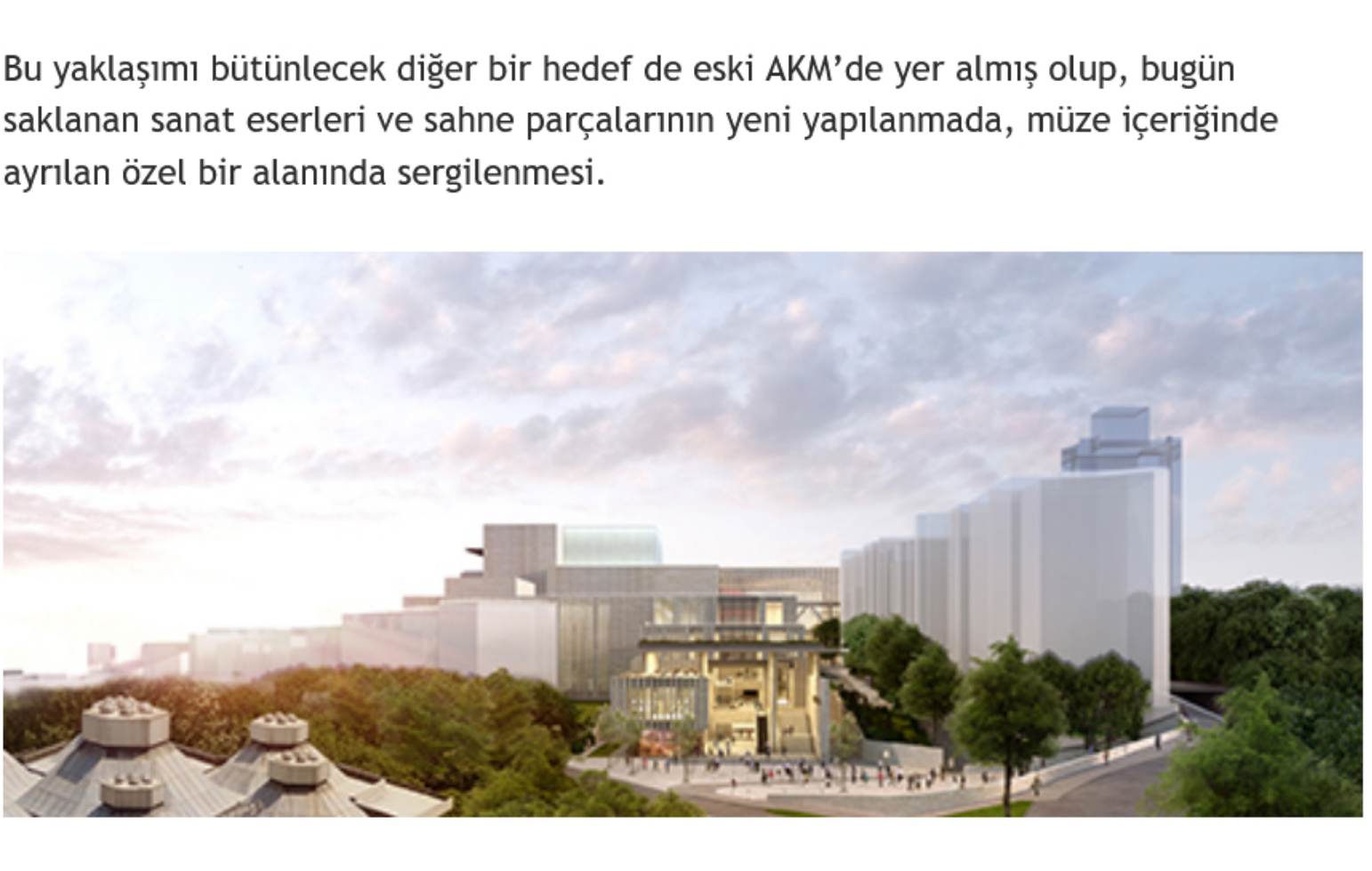

İnşaat süreci devam ediyor, mevcut durum bilgisini paylaşır mısınız? Yeni AKM ilk ziyaretçilerini ne zaman ağırlayacak?

Mimari ve mühendislik projeleri hazırlandıktan sonra ihaleye çıkan binanın inşaatı planlanan süreçte devam ediyor. Büyük oranda Türkiye'de üretilen malzemeler kullanılıyor ancak binanın sahne teknolojileri, yurt dışından gelmek durumunda ve bu bölümlerde gecikmeler var. Görülebileceği gibi ana mekan, opera yapısı tamamlanmak üzere, hedefimiz 2021'de bitmesi. Bu yıl sonunda gerçekleşmesi beklenen yumuşak bir açılışı takiben kültür kompleksinin kısmen hizmete açılabileceğini düşünüyoruz.

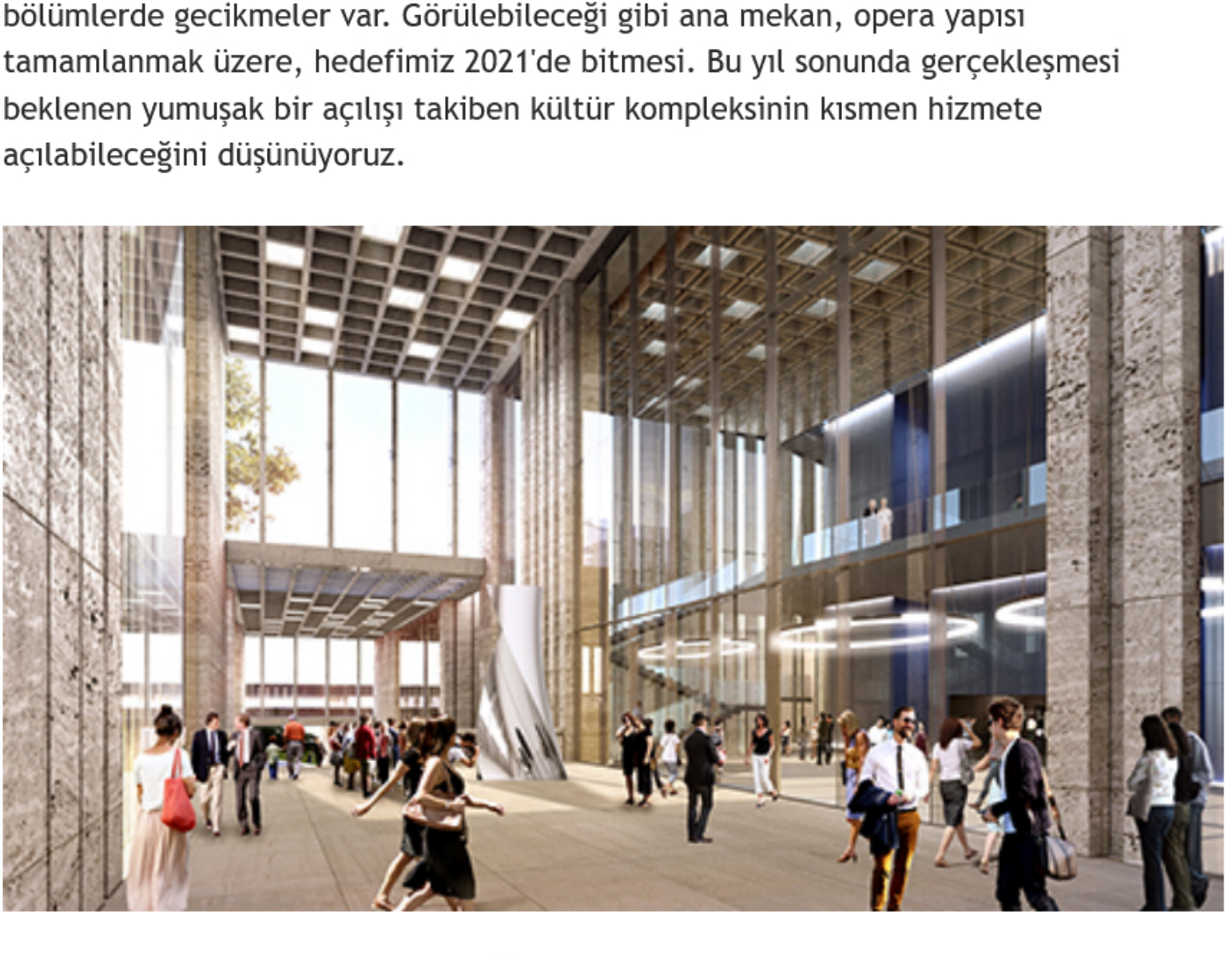

Yeni AKM, tamamlandıktan sonra İstanbul'a ne söyleyecek?

Burası kültür sanat hayatının merkezi, kalbiydi. İşletmesel sorunlar nedeniyle, kapısını maalesef temsil olduğu günler açıyordu. Bugün ise bizlerin sadece önünde değil, içinde de buluşabileceği bir yer haline gelecek. Taksim Meydanı ve Atatürk Kitaplığı, Teknik Üniversite, Maçka Parkı oteller bağlantısına katkı sağlayacak, Taksim Meydanı yarışması ile birlikte yeniden düzenlendiğinde, hepimizin tekrar hayatında gündelik ve özel bir yeri olacak.

Sadece bir opera binası olmakla kalmayıp geniş kapsamlı, her kesimden insanı davet eden, içten ve içinden şehir geçen bir kent kültür yapısı olarak günlük hayatın ve özel sanat etkinliklerinin merkezi olacak, İstanbul ve Türkiye için sembol karakterini sürdürecek ve umarız zengin içeriğiyle de 365 gün 24 saat şehre açık olacak, çok katmanlı bir kent unsuru olarak hayata katılacaktır.

İzmir Opera Binası

Teğet Mimarlık / Mehmet Kütükçüoğlu, Ertuğ Uçar

Yarışmanın sonuçlanmasından uygulamanın başlamasına, aradan geçen uzun bir süre var. Sizin yarışmaya başlamanızdan bugüne süreç nasıl ilerledi?

İzmir Opera yarışması 2010'da yapılmıştı. Yıllar su gibi geçmiş. Arada neler oldu derseniz, sözleşmenin teknik şartnameleriyle beraber hazırlanması ve imzası, kalabalık bir disiplinler arası çalışmayla geçen uzun proje dönemi ve sonrasında ihale süreçleri bizi 2019'a getirdi. 2019'da inşaat başladı. Bostanlı Mavişehir bölgesindeki elverişsiz zemin şartlarını iyileştirmek için de 2 yıla yakın bir vakit harcandı. Bugünlerde toprak üstünde ilk bloklar belirdi. Sanırım bu yılın sonuna doğru İzmir Opera'nın kütlesi bayağı görünür olacak.

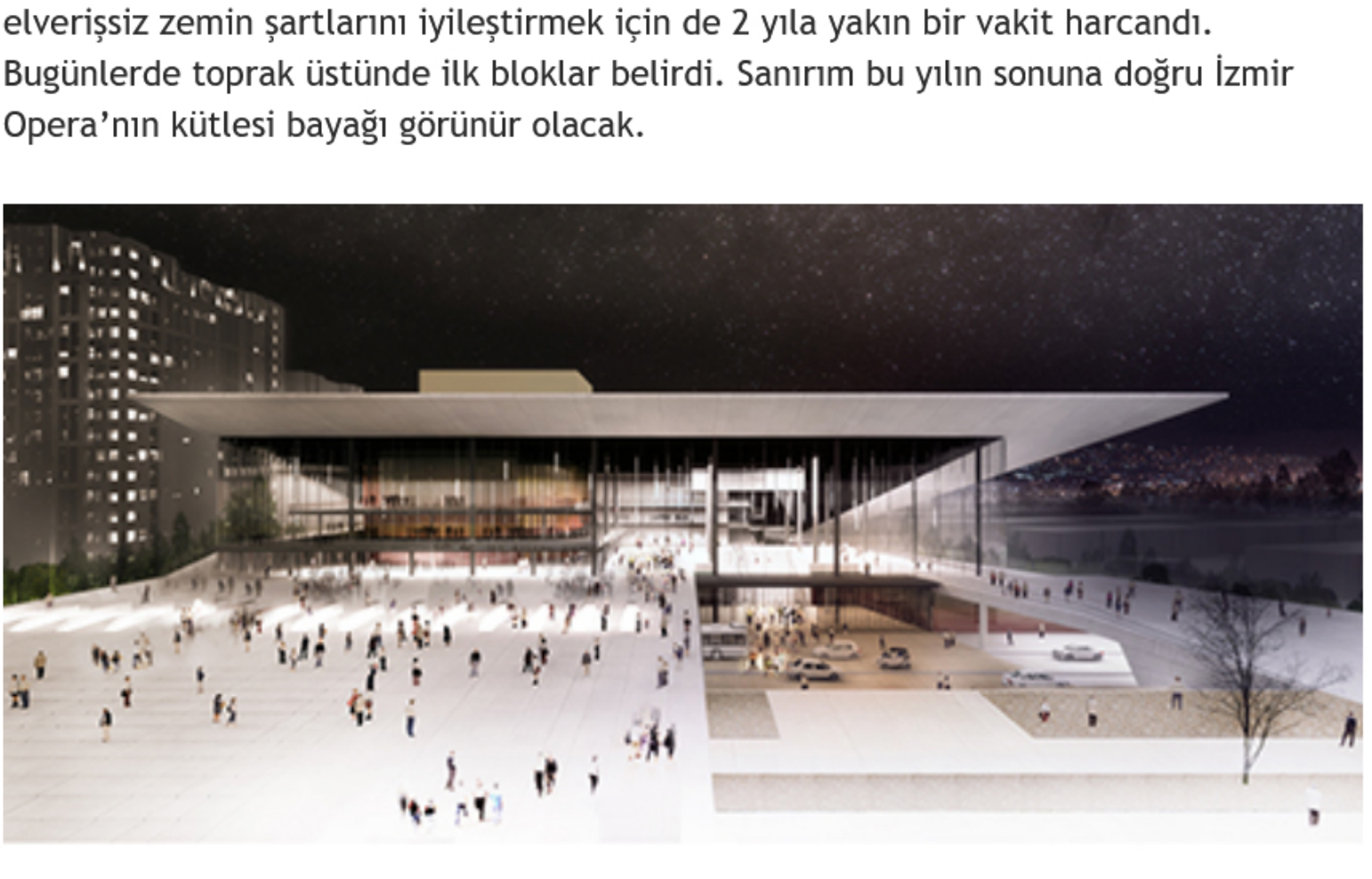

Deniz kenarından bakış

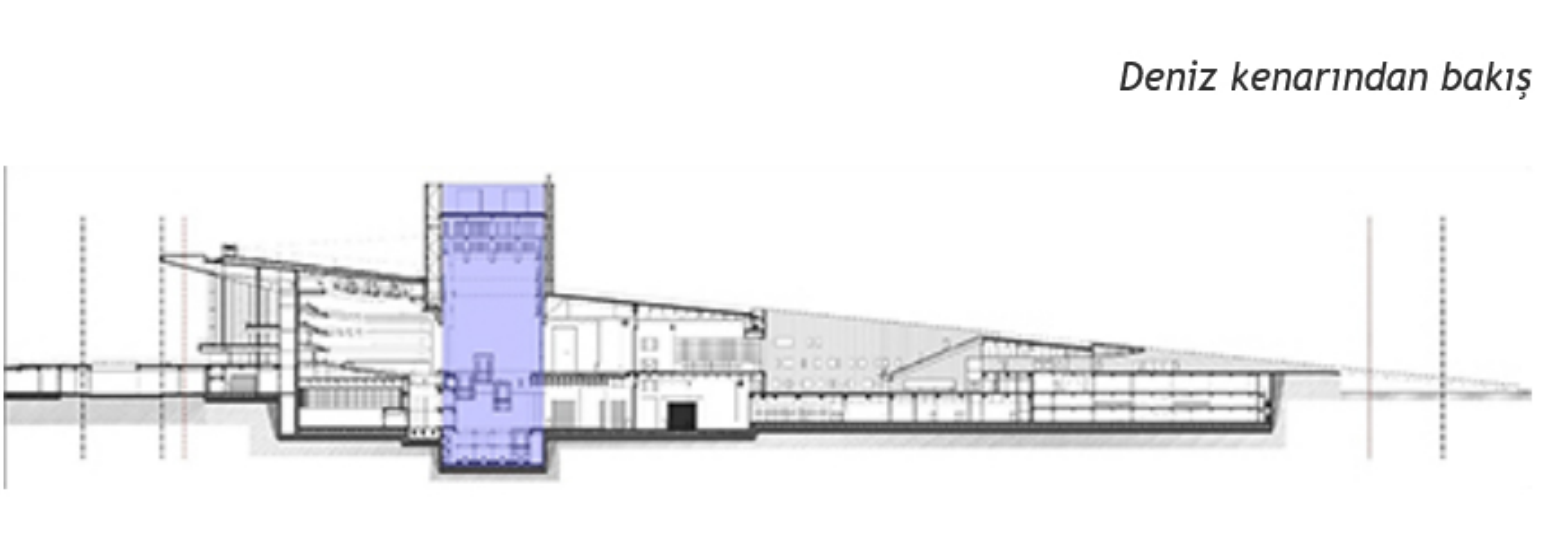

Kesit

Opera binaları, kültür yapıları arasında teknik donanımları dolayısıyla da özel bir yere sahip. Tasarım sürecinde, diğer yapı tipolojilerinden farklı olarak öne çıkan unsurlar neler oldu?

Opera binalarının programları kendilerine ayırılan arsa büyüklüklerine göre farklılık gösteriyor. İzmir Opera oldukça büyük bir örnek. 70.000 metrekare civarında kapalı alanı var. İçinde sadece gösteri ve fuaye alanlarını değil, bir operanın ihtiyaç duyacağı her tür ve büyüklükte prova salonlarını, gösteride ihtiyaç duyulacak her türlü aksesuar ve dekorasyon elemanının üretileceği atölyeleri, hammadde depolarını ve ofisleri barındırıyor.

İzmir Opera bir buzdağı. Toprak üstündeki gösterileri hazırlamak için yerin altında neredeyse bir fabrika barındırıyor. Özelleşmiş tasarımlara ihtiyaç duyan bilgisayar destekli elektromekanik sistemlerin tekerlekli kayar vinçleri, pistonları, döner sahneleri ve asansörleri senkronize bir şekilde çalıştırdığı bir fabrika bu.

Opera yapılarının en özel yeri sofita kulesidir. Burası binanın kalbinde, sahnenin hemen üstünde yükselen sahne üstündeki kuledir. Sahnenin altına doğru da derin bir boşluk olarak uzanır. Mesela İzmir Opera ana sahnesinde en dibinden tepeye dek 50 metrenin üstündedir bu kule. Operayı diğer gösteri sanatları binalarından ayıran özel teknolojiler işte bu kulenin içine ve etrafına yerleşiyor.

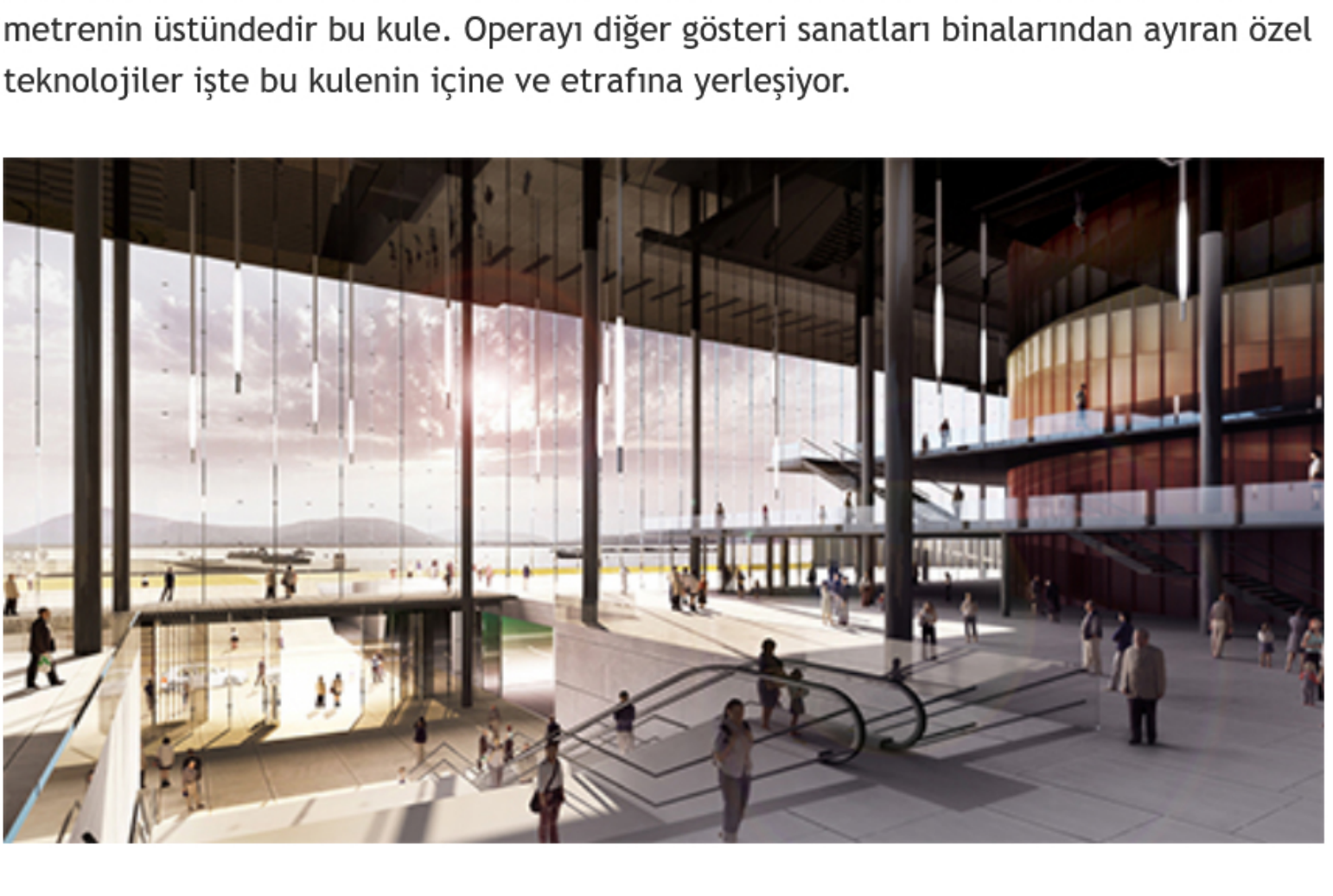

Ana fuaye

Mevcut durum bilgisini paylaşır mısınız? Tahmini ne zaman açılması planlanıyor?

Zemin işleri tamamlanmak üzere. Bir yandan da blok blok kaba inşaat ilerliyor. Her şey yolunda giderse 2024'te ilk temsil gerçekleşebilir.

Tamamlandığında İzmir'in kültürel ve gündelik yaşamı içinde kendine nasıl yer edinmesini bekliyorsunuz? Yapı, İzmir'e ne söyleyecek?

İzmir kıyı boyuna yayılmış bir şehir. Bugün kentin kültür sanat haritası Alsancak-Konak-Balçova hattı boyunca zengin. Liman arkasında yeni oluşumlar var. İzmir Opera ise körfezi en kuzey ucunda işaretleyecek. Kültür sanat hayatını dengeleyecek.

Bina, Karşıyaka Mavişehir sahil düzenlemesi bandı üzerinde de önemli bir nokta. Opera'nın ana fuayesine geniş bir yeşil rampayla ulaşılıyor. Ayrıca binanın terası da kamusal kullanıma açık olacak. İzmir Opera'nın temsil olduğu vakitlerde de diğer zamanlarda da her yaştan İzmirlinin buluşma noktalarından biri olacağını düşünüyoruz.

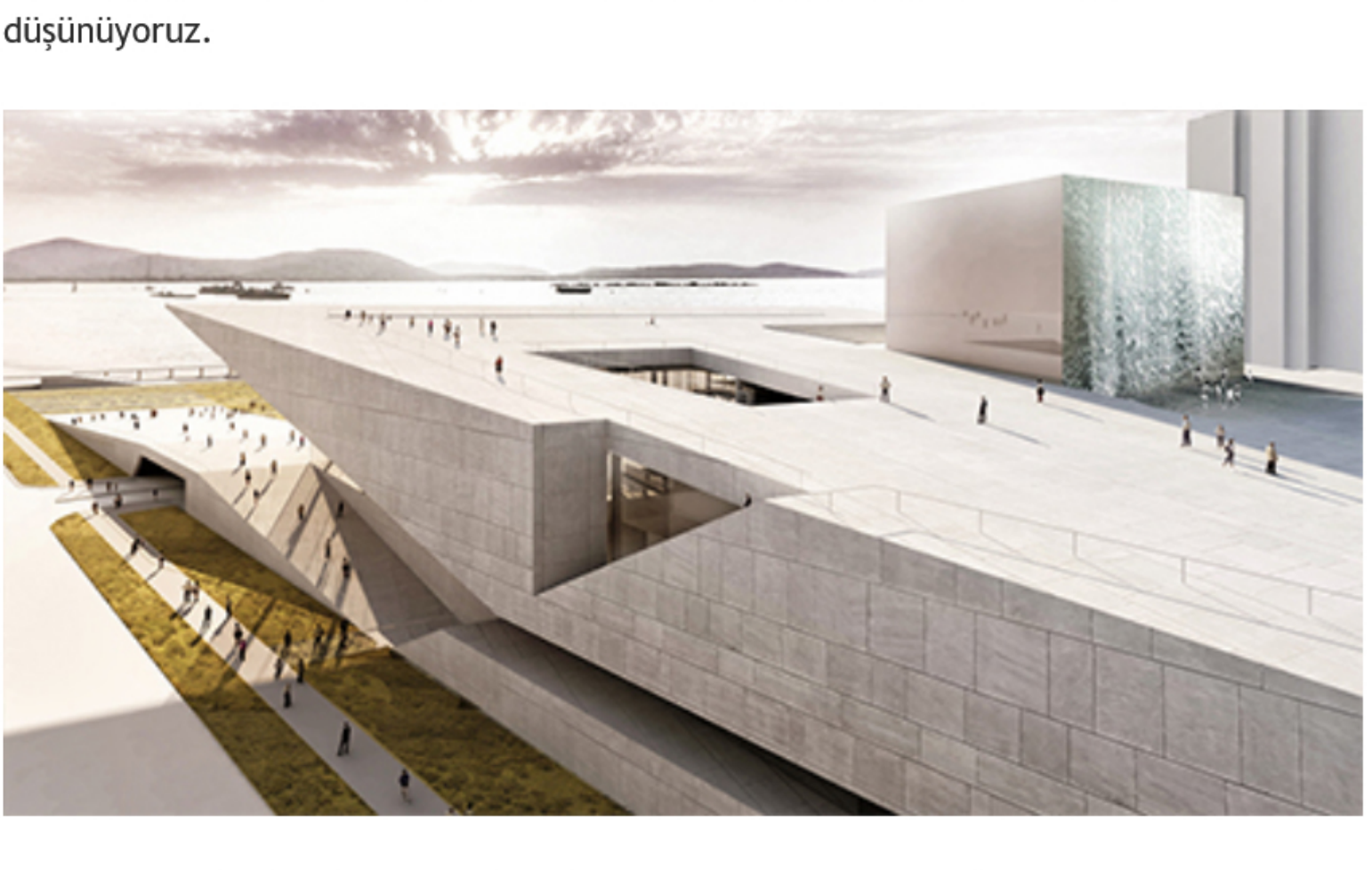

AKM Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Konser Salonu Binası

Uygur Mimarlık / Semra Uygur, Özcan Uygur

Tasarımından uygulanmasına geçen yıllar boyunca sizin pencerenizden neler yaşandı, süreç nasıl ilerledi?

Projenin henüz tasarımı tamamlanmadan inşaat ihalesi yapıldı. 1992 yılı AKM CSO Konser Salonu ve Koro Çalışma Binaları Yarışması'ndan günümüze kadar ülkemizdeki değerler sistemi değişti. Değişen değerler ile kendi değerlerimiz içinde kalarak bugüne gelmek çok kolay olmadı. 1995 yılında ihalesi, Aralık 1997'de de temeli atıldı. Çeyrek yüzyılı aşan sürede değişen dünya düzeni içinde yapının yarışması ile tamamlanmış gibi yapılarak açılması arasında geçen 28 sene içinde; Doğu Bloğu ülkeleri yıkıldı, dünyadaki ülke sayısı değişti. Bu arada Türkiye de, birkaç defa imar edilir şekilde inşaai faaliyetlerle ekonomiyi çevirirken, CSO Konser Salonu yapılamadı. Konser Salonu, değişen değerler içinde iktidarların, siyasi iradelerin önceliği olamadı. Bu 28 senede 5 Cumhurbaşkanı, 10 Başbakan ve 20 Kültür Bakanı değişti.

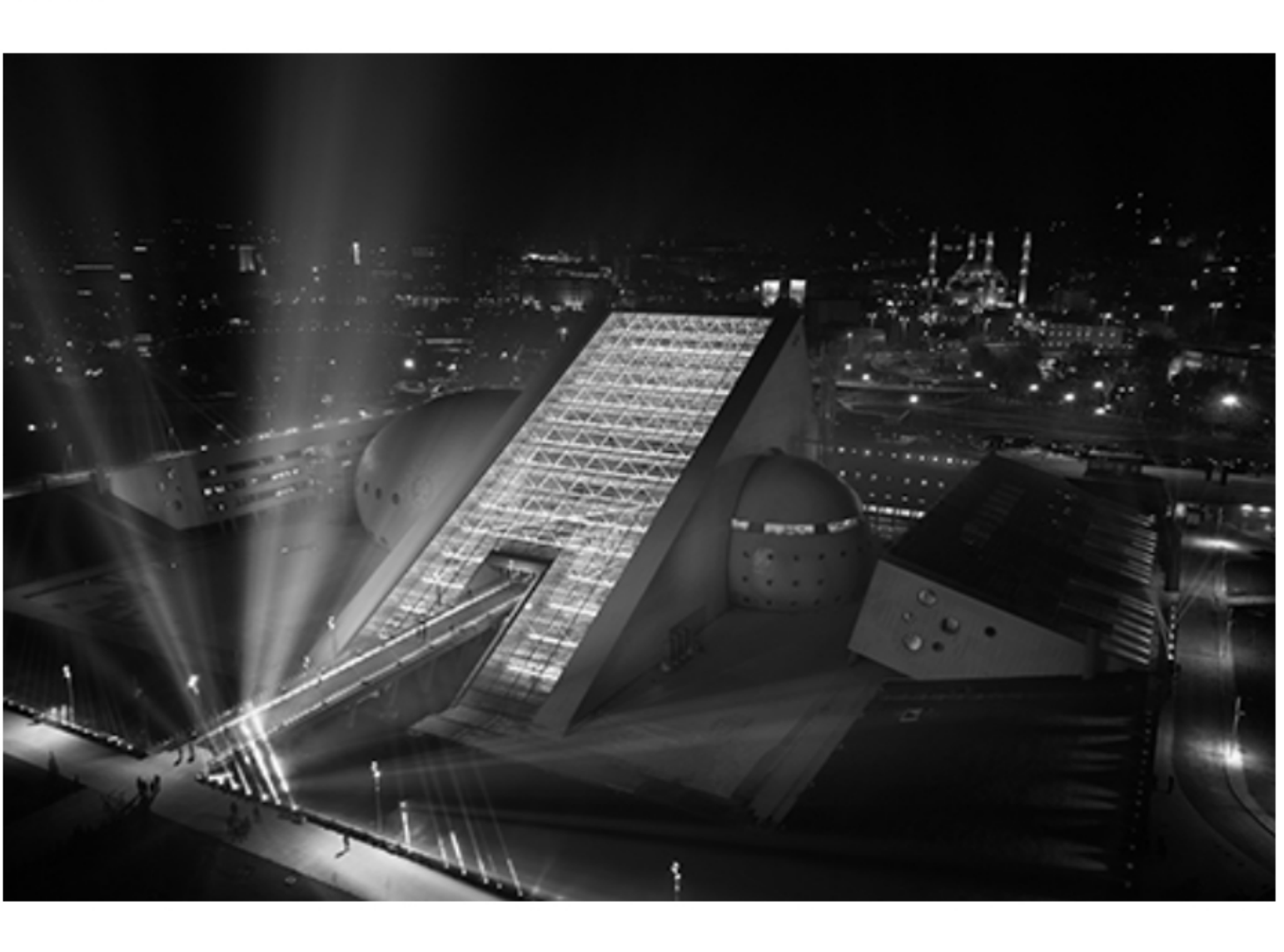

Açılış galasına katılımınız da mimarlık camiasında haklı olarak gündem oldu. Fakat nihayet yapıya adım attığınızda hissettiklerinizi ve deneyimlerinizi paylaşır mısınız?

Yapının 1997'den 2020 Mayıs ayına kadarki ilerleyişini takip edebildik. Açılış öncesi, bizce nedeni bilinmez olarak, inşaat alanına girişimiz yasaklandı. Binayı sahiplenenler, anlatılarında binadan sanat eseri değerinde yapımız olarak bahsederken mimarlarının adını anmaktan kaçındılar. Oysa hiçbir sanat eseri onu üretenden ayrı olarak anılamaz/anılmaz.

Açılış galasına katıldığımızda, inşaat sahasına giremediğimiz zamanda yapılan imalat eksiklik ve hatalarını keşfettik. Pandemi ortamında yalnızca iki günlük gösteri için yapının asıl yapılma nedeni olan konser salonlarının incelikle yapılması gereken imalatlarının aceleye getirilmiş olması ne kadar anlamlıydı, bilmiyoruz. Her şeyi temel atmak ve açılış yapmak üzerine kurgulayan yapma anlayışı, ülkemizde ilk defa yalnızca konser salonu olarak yapılan, belki de artık hiç yapılmayacak olan bu yapıya yapılan özensizliği gösterdi.

Bu yapı aynı zamanda Cumhurbaşkanlığı adını taşıyan tek kurum olan 200 yıllık Cumhurbaşkanlığı Konser Senfoni Orkestrası'na aittir. 28 yıl bekleyen yapı birkaç ay daha uğraşılarak hatasız olarak tamamlanabilirdi. Biz zaten yapının mimarları olarak ortaya ne çıkması gerektiğini milim milim biliyoruz, bu heyecanı hak ettiği gibi yaşamayı tercih ederdik.

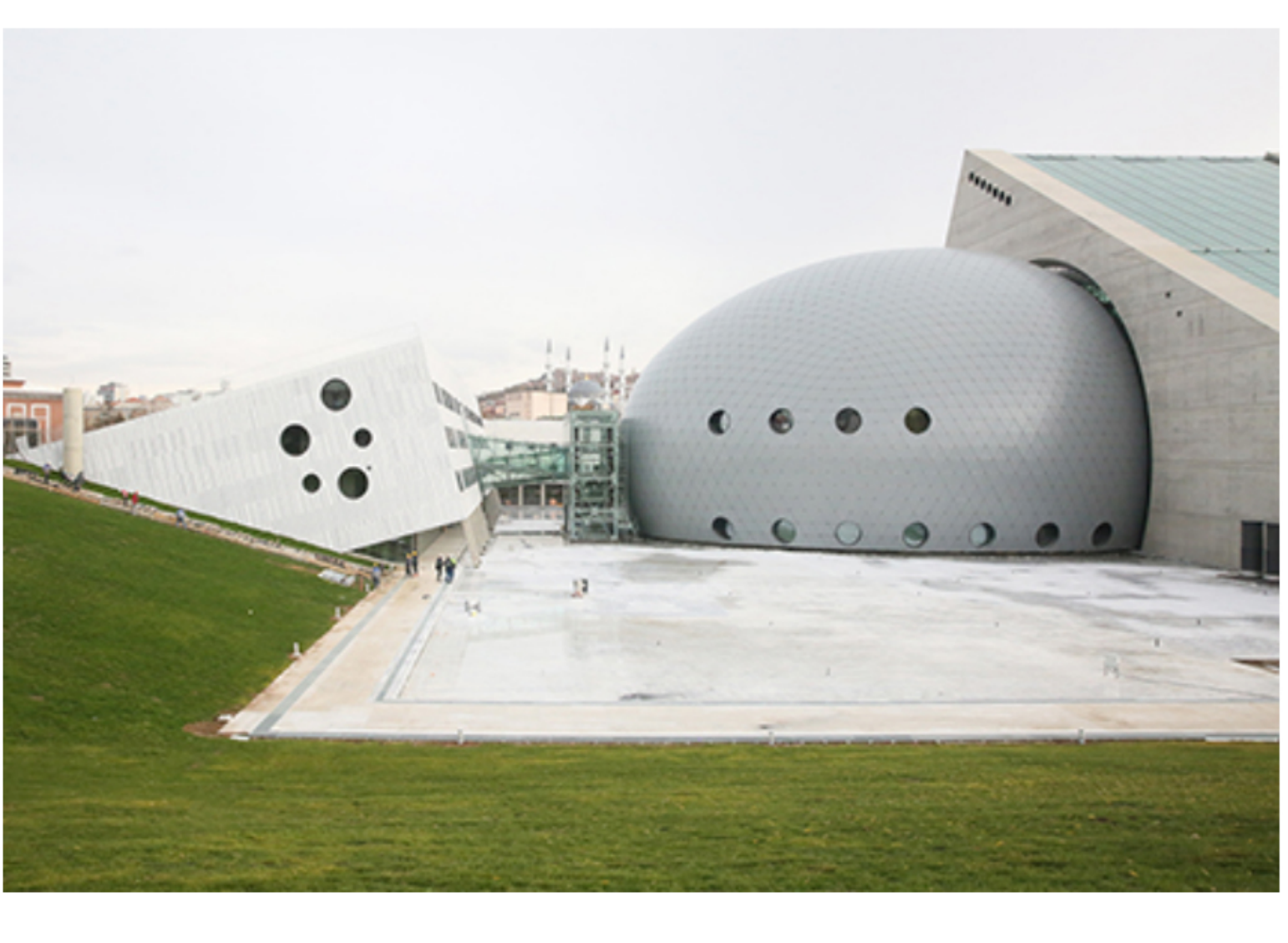

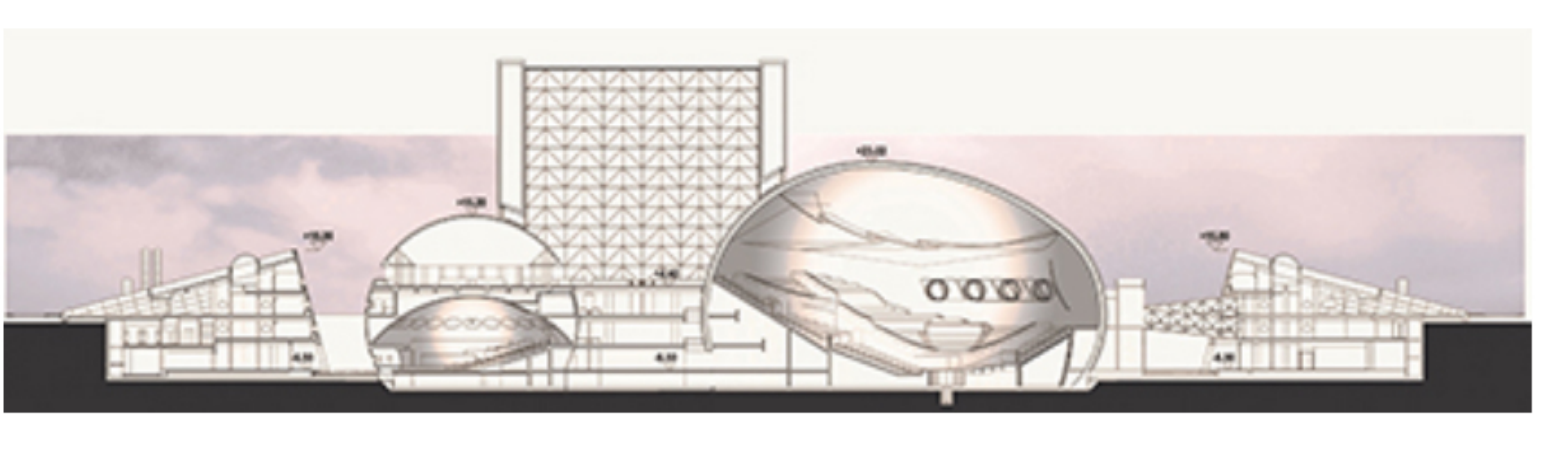

Bu yapının tasarımında öne çıkan unsurlar neler oldu?

Yapının tasarımı 1992'de yapılmış olmasına rağmen hala güncelliğini sıradışı bir şekilde koruyor, bu da en önemli özelliği. Yarışmanın jüri raporunda da benzer bir ifade kullanılıyor. Bu zamansızlığın birincil sebebi de, kent ile olan ilişkilerinin kurulumu ve çevresi ile beraber değerlendirilerek ele alınmış olması. Bulunduğu alana değer katarak, açık ve kapalı alanları ile halkın kullanımında olacak Ankara Kalesi ile Anıtkabir aksı arasında bir kent odası olarak işlevlenmesi üst ölçekte de kent adına söz söyler nitelikte. Basit öklidyen formların dostça bir araya getirilişlerindeki kompozisyonun yalınlığı ikonik bir imgeyi öne çıkartırken, iç mekanlardaki doğal ışık kullanımı ve perspektiflerdeki hacimsel zenginlikler ortak kullanım alanlarına mekansal bir özgünlük getiriyor.

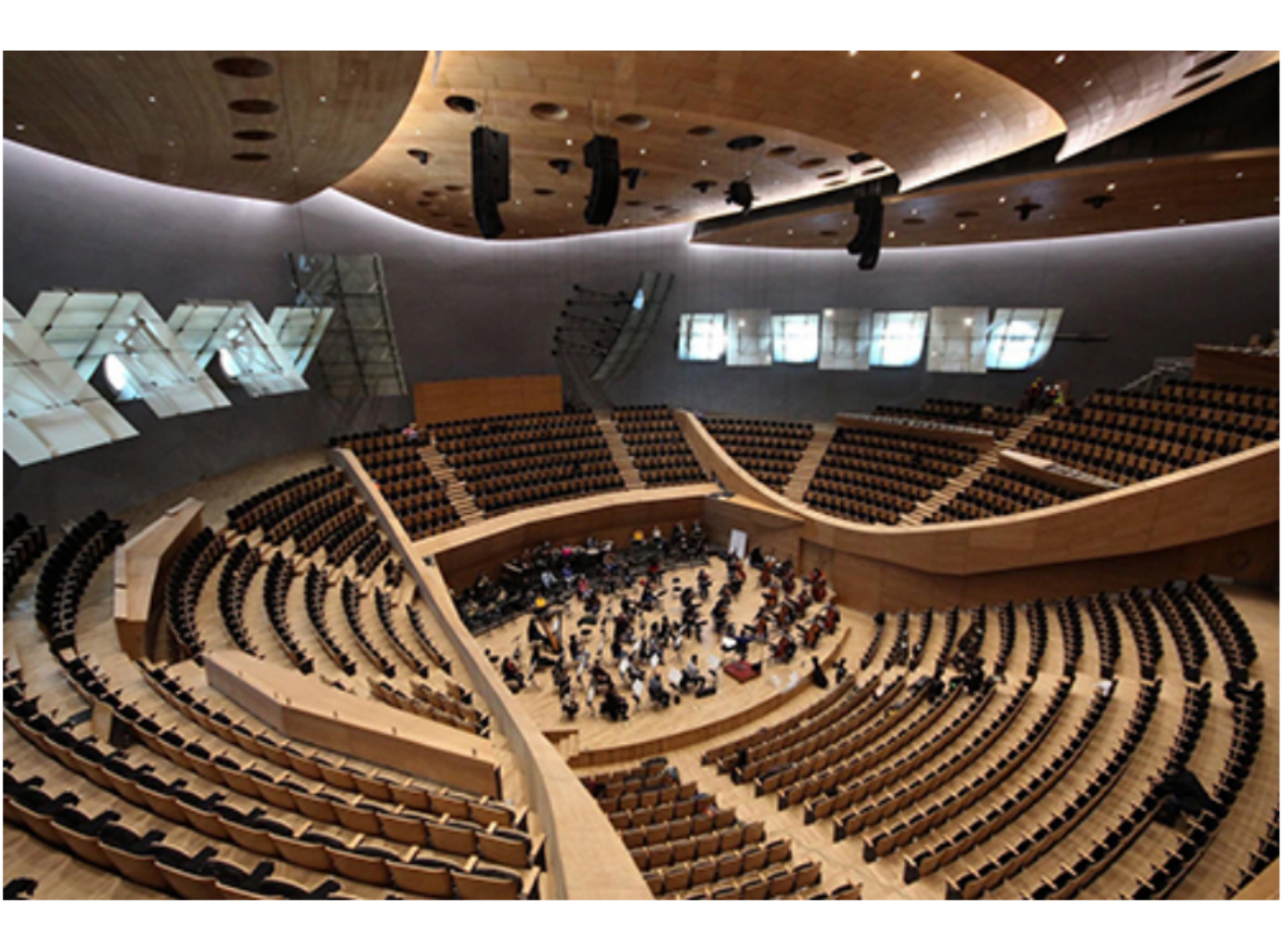

AKM CSO, sadece Ankara için değil, tüm Türkiye için bir sembol aslında. Fakat Ankara'nın kültürel hayatına nasıl dahil oluyor, kente neler katıyor?

Başkent Ankara 1960'lı yıllarda kültür sanat etkinliklerinde önemli rol oynarken, bu özelliğini sonraları, ne yazık ki, kaybetti. Bu yapı merkezi konumu sebebiyle Ankara'nın tekrar kültür ve sanatın da başkenti olması için öncülük edebilir nitelikte. Ancak bu öncülüğünün işletme ile güçlendirilmesi, yapı ve çevresinin ulusal ve uluslararası kültür, sanat şölenleri ile taçlandırılması gerekir.